

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 641.

CHICAGO, ILL., dne 25. decembra (December 25), 1919.

LETO—VOL. XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

BOŽIČ.

Krščanstvo praznuje izveličarja. Cele tedne je bilo živahno po trgovskih delih mest, po ulicah in prodajalnah so se tlačili ljudje, po hišah so se delale priprave, kjer so še starejše tradicije v veljavi, so napravljali jaslice, drugod so postavili drevesca in jih ozaljšali vsak po svojem okusu, sorodniki in prijatelji si dajejo darove, kdor more, se obleče nekoliko bolje, po cerkvah, kjer se zbirajo množice, pa odmeva pesem "Gloria in excelsis" in "Pax hominibus". Praznik krščanstva je.

Star je ta praznik, starejši od krščanstva samega. Človeštvo, ki je bilo mlado, ko je začelo opazovati solnce in prižigati ognje ob času zimskega solnecokreta, je v tej dolgi dobi prišlo iz svojih otroških let. Njegovi nekdanji simboli so izgubili svoj pomen in njegovi prazniki so pobledele. Ponajveč jih praznuje še iz navade in zato, ker so mu prazniki sploh potrebni — telesno in duševno.

Tudi božič ni več, kar je bil. Ne more nam biti to, kar je bilo zimsko svetkovanje poganom, ker smo se preveč odtujili naravi in je naše življenje postalo v premnogih ozirih umetno. Kdo še opazuje solnce? Kdo ga v velikih mestih še toliko vidi, da bi mu posvetil nekoliko zanimanja? Kadar se krajša dan, se prej prižgo svetilke po tovarnah in pisarnah, po ulicah in cestnih železnicah, kadar se dovolj znatno podaljša, je račun elektrarne ali plinarne nekoliko manjši. Božič nam ne more biti to, kar je bil prvim kristjanom, ki so še dobesedno verjeli v rojstvo božjega sinu in v bližajoči se milenij, pa so vse svoje življenje urejevali tako, kakor da je do konca tega sveta manj nego živi ena generacija, pa ni zaradi tega vredno skrbeti za zemeljske potrebe, ampak je treba misliti le na oni svet, v katerem minejo vse skrbi.

Kadar začne otrok opazovati starše, znaajoče zavoje in jih skrivajoče, izgubi vero v Miklavža in zatrdi očetu v obraz, da je on prinesel lesenega konja in zimske nogavice. Tudi odraslo človeštvo je izgubilo svojo naivno vero, le da ne pove tega tako glasno kakor otrok. In posameznik, če mu ostane kaj časa za razglabanje svojih čuvstev, obžaluje, da ne more več tako verovati kakor v letih neznanja. Kajti lepše je bilo vendar takrat. Morda se moti, zakaj mnogo neprijetnega izgine hitreje iz spomina kakor majhne prijetnosti in lepote, in dobro je, da je

tako, ker bi bilo življenje sicer pogostoma popolnoma neznosno. In ker se mu zdi, da je bilo lepše, si želi, da bi bilo še kdaj tako, in praznuje praznike brez prave vere, ali s tihim hrepenenjem, da bi obudili v njegovi duši radost, ki je izpuhtela.

Hrepenenje ni umrlo in ne more umreti, dokler ni uničen ves organizem. Nerazdružljivo je spojeno s človeškim bistvom. Ali življenje s svojimi brezobzirnim zahtevami ga lahko pokrije s tako debelo plastjo skrbi in brig, napolni srce s tolikimi hudimi občutki in glavo s tako težkimi mislimi, da ne pride hrepenenje do besede, da je pozabljeno in se zdi, kakor da je umrlo. Pod vsemi bremenami pa vendar živi in če se skorja količkaj razahlja, se takoj zgласi za svoje pravice.

Praznik hrepenenja je tudi božič. Praznik hrepenenja in upanja, ki je prvemu brat . . . Pred dolgimi stoletji je bil v Bethlehemu rojen otrok, sin božji, da odreši človeštvo. Mistično je bilo njegovo spočetje, mistično njegovo rojstvo, dih skrivnostnega je bil nad njegovimi otroškimi leti, zakaj človeštvo je pričakovalo svoje odrešenje kot čudež, ker si samo ni znalo pomagati; a čudodelnik je moral biti drugačno bitje od samih ljudi, hrepenelih in upajočih, a nesposobnih, da se izveličajo s svojo močjo. Vsaka vera je izhajala iz človeške slabosti in koprnela po vsegamogočnosti, vsaka je ustvarjala nadčloveška, nadnaravna bitja, bogove in polbogove, kerubine in satire, gracije in matere device, Pane in Luciferje. Kar je čudežno, mora biti nerazumljivo, in človek je moral izmišljati absurdnosti, da je utešil neznano v svoji duši.

Izmislil je tudi rojstvo božjega sinu od človeške device, spojil je najvišje z najnižjim, božje veličanstvo s človeškim ponižanjem, neumrjemočnost z umrjemočnostjo, vsegamogočnost s slabostjo in ustvaril bitje, ki je bilo vsegaveden, neomejeno močan Bog in nebogljen človeški otrok ob enem. Vzelo ga je iz nebeškega kraljestva in položilo v jaslice v hlevu, iz božje slave ga je posadilo med vola in oslička.

Kdo bi nam mogel povedati, koliko je bilo pri porajanju te vere zavednega namena in koliko nezavednega koprnenja, koliko preudarka in koliko nejasnega čuvstva? Ljudsko pleme je pač obupalo nad rešitvijo s pomočjo mogočnih na zemlji in je zaslutilo, da mora odrešenje priti

od spodaj, in zato je bil v nižinah rojen tisti, ki naj bi uresničil nade.

Po dolgih stoletjih se vrača upanje zopet v nižave. Prehodilo je dolgo, dolgo pot preko prevar, razočaranj in obupa, a vedno se je zopet oživljalo in iskalo potov do uresničenja. Še vedno spoštuje svoje stare simbole, toda njih nekdanji pomen se mu je izgubil. Odrešenja išče, toda zamišlja si ga drugače kakor nekdanj. Zaupljiva vera, da se v kratkem preseli vse življenje s te zemlje, iz "solzne doline" v božja nebesa, kjer mine vse trpljenje in zavlada nedoslutna radost, je opešala, ko so se izjalovili vsi računi o novem prihodu božjega sinu. Spoznanje, da je treba sprejeti življenje na tem svetu kot neizpremenljivo resnico ne le zase, ampak tudi še za neštevilne rodove za nami, navaju človeka bolj in bolj, da se briga za ta svet in za njegove zahteve in potrebe, in tako prenaša tudi svoje upe bolj in bolj iz nebes na zemljo. In tukaj išče odrešenja. Veliko noč bi rado doživelo. Vstajenja si želi in povzdige iz telesne in duševne bede. Tupatam plane hrepenenje, pa kmalu zopet zamre v sivini puste in neusmiljene vsakdanjosti. Včasi se razplamti in iz njega se porodi nova vera v čudežen prihod tisočletnega kraljestva revežev in zatiranih. Včasi pa preide iz srca do sedeža misli in išče spoznanja.

Tukaj je njegov novi Betlehem.

Iz nižav mora priti odrešenje, kajti danes kakor v dobi rimskega cesarstva so na zemlji nebesa in pekel in kdor uživa raj, ne razmišlja o izveličanju. Tega ne boli lakota raje in kogar obdajajo vse od tisočletij izumljene slasti, ne ve, kaj je trpljenje milijonov. Odrešenje se mora poroditi v kočah, ali drugačno mora biti in drugače mora priti kakor pred dvatisoč leti, ko je človeštvo pričakovalo čudež.

Po naravnih potih koraka življenje in njegovi zakoni so trdni. Če ni v njih utemeljeno izveličanje, ga ne bo; najglasnejša zahteva in največja žrtev ga tedaj ne pripravi. Če je v teh zakonih tudi izveličanje, ne prepreči njegovega prihoda nobena sila. Življenje zahteva novo vero, osnovano na znanju in na delu, ki ga uči to. Na tej podlagi je vera v odrešenje močna in resnična. Upanje, ki pozna cilj in pota, se lahko ovira in pritiska k tlom, toda njegovo uresničenje je tako gotovo kakor življenje samo.

Novi izveličar je bil rojen v tistih dneh, ko se je v trepečih množicah hrepenenju po svetlobi in sreči pridružilo razumevanje, da mora pomoč priti od znotraj, ker je od zunaj ni mogoče priklicati. Pričakovanje je bilo zaman, in ko je človek resnično spoznal, da ne premakne čakanje peščenega zrnca, je ostala le še izbira, da pusti vse potrpežljivo, kakor je, ali pa da napne sam svoje moči in aktivno privede izpremembo.

Odrešenik pobožne legende, kateremu je bilo pripisano božanstvo, je učil in delal in se boril trideset let. Biblijsko desetletje je dolga doba

in v individualnem življenju človeka šteje trideset let mnogo. Celo tisočletje je za skupno človeštvo mnogo krajši čas. Tudi novi izveličar ne more v eni uri opraviti svoje velike naloge. Nebeški Jezus je moral rasti in se pripravljati, preden se je lotil zadnjega dela. Prebujajoči se proletarijat, na čigar ramah počiva bodočnost sveta, mora zrasti in se pripraviti, da bo sposoben, kadar pride njegova ura, ki jo določi višja sila, sila razmer. Če je pripravljen in če je močan, pride čas lahko kadarkoli in ga ne more presenetiti. Nepripravljenemu ne pomaga ne njegova volja ne doba, ki kliče.

Spoznati cilj je najvažnejša naloga današnjega človeštva, in ker ne morejo nekateri njegovi razredi imeti smisla za celoto in njene potrebe, pripada ta naloga predvsem delavskemu ljudstvu, ki je doslej zaman trkalo na vrata življenja. Ne le zase, ampak za vse ljudsko pleme hrepeni proletarijat po odrešenju, in kadar ga doseže, bo odrešeno vse ljudstvo.

Ali stare vere je konec. Nebesa se ne ustvarjajo več iz bujne domišljije. Cilje življenja določajo sile, katerih ne užene ne fantazija ne trimasto kljubovanje. Poznati je treba te sile in jih spraviti v svojo službo, ki jo sprejemajo rade. Iz njih čudovitega delovanja je mogoče izvesti smeri gibanja in najti cilj, stoječ na trdnih tleh.

Kam gremo? — To vprašanje je mučilo človeka, odkar je postal sposoben, da ga je postavil v svoji glavi. Odgovora ni dobil, dasi so odgovarjali ljudje, ki sami niso mogli vedeti več od njega. Beleč si glavo z vprašanjem po zadnjih ciljnih je pa pogostoma pozabil na bližnje cilje svojega zemskega življenja in segajoč po zvezdah je taval v temi. Kam gremo tukaj, na planetu, iz katerega prahu smo ustvarjeni, pa moramo izvedeti, če nočemo vekomaj ostati peresa na vetru, s katerimi se sapa igra. Kam gremo, kam naj pridemo, dokler smo živi — to je vprašanje, ki zahteva odgovora od nas samih, da postanemo gospodarji svoje usode, kolikor nam dopuščajo neizpremenljive sile.

Spoznavati te sile in njih gibanje in pota, po katerih vodijo človeštvo, nas je naučil socializem, in z njega pomočjo spoznavamo cilj. On nas je naučil prezirati topo vdanost in negibčno potrpežljivost, naučil nas je pa tudi razumevati nujnost in se iztrgati iz neplodnih sanj, tudi če so lepe in sladke.

Jasnost, ki nam jo je s tem podal, ima za današnje človeštvo večjo ceno, kot kot jo je imelo krščanstvo v dobi, ko se je porodilo, dasi ni podcenjevati njegove vrednosti za tedanji čas. Sedaj vemo, da je odrešenje več kakor hrepenenje naših duš. Vemo, da se lahko uresniči in vemo, da je naši volji in moči izročen del njegovega uresničenja. Socializem ni mogel iz nas napraviti bogov, ali dvignil nas je iz živalske pasivnosti. Oprostil nas je bledeh blodenj tznad ozračja in nam vlil vero vase. In četudi ne moremo hipoma preskočiti vseh zidov in prekopov, se

nas vendar ne more več polastiti obup, ker nas je prešinila zavest, da gre življenje v naši smeri in da s svojim delom lahko pospešimo pot in se obvarujemo ovinkov in zablod.

Odrešenje je na potu. Božiču sledi Velika noč — prej ali slej.

Prizadevanje za resnično demokracijo.

Ali nam je mogoče rešiti svet za demokracijo, ne da vključujemo pri tem nebesa? — Morda ne. V starih časih je človeštvo stvarjalo vlade na zemlji po vzorcu nebes. Tako je vladala med nebom in zemljo nekakšna diplomatska zveza in reciprociteta med Bogom in kralji. Bil je to nekakšen "žentlemenski sporazum". Bog je bil absolutni gospodar in vladar. Kralji so si lastili nebeške pravice in so posnemali nebeškega tirana na zemlji ter vladali brez vsakih ustavnih meja. Plemstvo in gospodstvo je stopicalo okrog tronov, kakor arhangelji na zlatem koridoru tam gori. Navadni ljudje na zemlji, kakor navadni angelji v nebesih, niso prišli v poštev, izvzemi to, da so prav pridno opravljali svojo službo. To je bila dobra špekulacija — dobra za Boga, dobra za arhangelje, in dobra za zemeljske kralje in plemiče ter gospodo. Da so bila nebesa le fabrikacija, domišljija primitivnega človeka, ni nihče mislil. Sprejemalo se je to kot dejstvo, in trika o zemeljskih vladah po naročilu iz nebes — to je, da so zemeljske vlade model vladanja v nebesih, ni nihče razkrinkal. To je bila dobra misel in je kraljem in plemičem popolnoma ugajala.

Če je na primer kdo ugovarjal božjim zapovedim v nebesih, je bil vržen iz nebes dol v pekel. (Kakor nebesa, tako je bil tudi pekel pripravna domišljija, ki je dobro služila kraljem.) Legenda pripoveduje, da se je Lucifer, eden angeljev naveličal božje tiranije, pa je rebeliral. In ker Bog ni trpel svobode govora, je pognal vrhovnega hudiča iz nebes. Odslej je bil njegov dom v peklu. Ta pravljica je služila vedno za ravnalo zadev na zemlji, in kadarkoli je kdo odrekel kraljem pokorščino, je bil izročen ječi ali vislicam, njegova duša pa je romala direktno v pekel. To je bil zelo lep načrt za kralje in se jim je dopadel.

Cerkev je podpirala to reč z vsemi sredstvi. Duhovniki so pomagali in stregli kraljem, kolikor se je dalo. Pravzaprav so bili njihovi pomočniki in partnerji v podjetju in so delili z njimi profite, luksuriornost, lenobo, slavo in naraščajoče možnosti novih profitov. Cerkev je vedno branila monarhijo kot "naravni red vsemirja". Vsi poizkusi in aspiracije, da se ljudstvo samo vlada, so kralji potlačili brez usmiljenja, in duhovniki so blagoslavljali moritev z vsemi cerkvenimi obredi in pompi. Ob poti časa stoji grob pri grobu teh žrtev, ki so poginili na grmadah ali na vislicah, ker so bili zavedni kritiki in so obsojali delo pomočnikov Boga in kraljev.

V tajni pogodbi v Veroni, datirani z dne 22. novembra 1822. so rekli kralji in cesarji sledeče:

"Prepričani, da prinaša načelo religije največjo silo, ki družijo narode v državah v pasivnosti in poslušnosti, ki so jo dolžni izkazovati svojim knezom, izjavljajo visoke obvezne stranke, da je njih dolžnost vzdržavati in podpirati v svojih državah naredbe, ki jih sprejema duhovščina z namenom, da se zmanjšajo njih (kraljevski) interesi, kajti na ta način bodo (duhovniki) gorečnejše nastopali za obrambo knežje avtoritete; obenem izrekajo obvezanci iskreno zahvalo papežu za vse, kar je storil zanje. Kakor do danes, tako iščemo njegove pomoči in sodelovanja v svojih nazorih, da drže narode v pokorščini, tudi v boočeh."

Ali ni bila to dobra kupčija za kralje in duhovnike? Kako srečna so bila njih srea!

Toda v človeški duši je nekaj, kar ne dopušča, da bi se človek za vedno vdal tiraniji; nekakšna iskra svobode je to, ki tli, se razvname in prežge vse duševne oklepe ter spali v pepel vse bastilje despotizma.

In to je sreča. Kakor se odpro s plini prenapolnjene votline in bruhajo iz sebe z vso silo lavo, tako se dolgo naraščajoča trpljenja človeka, držanega v pokorščini od avtokratičnih rok, razleti in pomede vso navlako, ki se je bila nabrala v stoletjih. Z zemeljskimi, naravnimi zakoni se ni mogoče pobotati. Če je lava svobode zaprta, si bo prej ali slej siloma našla pot skozi skorjo, ki jo obdaja, in s sunkom, ki pride, odnese vse despote v pogubo. Spomnimo se na francosko revolucijo in usodo Louisa XVI.! Spomnimo se na usodo ruskega carja. To so šole za kralje in papeže. Ali se bodo iz teh zgodovinskih dogodkov kaj naučili?

Svoječasno je papežev državni tajnik kardinal Gaspari napadel vojno vpisovanje, češ, da prinaša mesto miru vojno. Priporočal je referendum, s katerim naj bi narodi o vojnih konfliktih sami odločali. Navajal je tudi, da bi moral narode, ki bi bili svojeglavni in se ne bi hoteli podvreči takim metodam, zadržati gospodarski bojkot.

O, sveti kameleon! Ali sta postala papež in njegov državni tajnik socialista? Ali je postal gospod Bog v nebesih v politiki demokrat? Ali se bo morda odrekel nebeškemu prestolu in proglašil nebeško republiko? Kam plovemo? Ali se je "neizpremenljiva cerkev" izpremenila? Ali je mogoče, da je katoliška cerkev, ki je verovala v monarhijo, učila monarhijo, branila monarhe in kralje in preklinjala vse poizkuse ljudstev, da ustanove samovlado, v resnici izpremenila svoje stališče? Morda. V Vatikanu so videli na steni zapisane zahteve ljudstev, pa so sklenili, da morda rešijo svojo potaplajočo ladjo na ta način, če obrnejo jadra v smislu demokratičnih vetrov. Če je tako — dobro. Nimamo nič proti temu! Kar nadaljujte, demokratizirajte nebesa; kajti demokratičen Bog je mnogo boljši kakor kraljevski. Če zazibava domišljija svet (in mislimo, da ga bo še lep čas) tedaj pride posnemanje za demokracijo vlad tudi na zemlji.

Jemali bomo, kolikor se bo dalo in zahtevali vedno več, dokler se ne uveljavi pravičnost. Demokracija mora postati realna. Prenešana mora biti v zemljo, v hiše, v hrano, v obleko, v znanje, v umetnost

in v največjo srečo, ki je za človeka mogoča. Brez konkretnih reči ostane svoboda in demokracija le beseda brez pomena. Demokracija pomeni uničenje ne le političnih, ampak tudi gospodarskih privilegij. Z demokratizacijo nebes in zemeljskih vlad gremo k demokratizaciji industrije. Kralji in papeži so se nekaj naučili in se bodo morali še učiti; tisti, ki zaostajajo, bodo morali delati čez čas. Ali bodo kapitani industrije in profitariski požrešneži spoznali svojo nalogo, ki jo prinaša čas in njegove ideje? Zdramljeni velikan dela se ne bo dal več voditi za nos z raznovrstnimi odlašaji. Začel je hoditi in se vzravnava, njegove oči gledajo naprej, njegove roke se iztegujejo po realnosti življenja. Nič več ne bo sprejemal svoje plače v obliki obljub za drugi svet ali pohoda v novi Jeruzalem. Resnična demokracija pomeni obilico za vse, in ne le za nekaj ljudi. Mnogo sitnosti in neprilik si lahko prihranijo gospodarji finane in kralji svetovnih trgov, če bodo dovolj pametni in se bodo pobotali. Ohranitev sveta za demokracijo pomeni odstranitev ne le naših duševnih kraljev, ampak tudi industrialnih despotov. Kadar izvršimo to, nastane šele svetovni mir in svoboda, ki bo dajala odsev sreče in blagostanja otrokom človeka.

—č.

W. J. GHENT:

Zemeljski monopol v južni Kaliforniji.

Nikjer drugod v Zedinjenih Državah ni morda nevarnost zemljiškega monopola bolj očitna, kakor v Kaliforniji. Premotren je obseg in dalekosežnost tega monopola, kakor se kaže v osmih okrajih južno od Tehaohapija, v poročilu, katero je priredil pisatelj in ga je izdala kalifornijska komisija za naseljevanje in stanovanjsko vprašanje. Pregledani so bili davčni zapiski v raznih okrajnih središčih, da se dožene število kakor tudi obseg in ocenitev posesti čez dvatsoč akrov, in tako pridobljene informacije so se dopolnile iz mnogih drugih virov.

Zemeljišče obsega v teh osmih okrajih 28,919,680 akrov, to je skoraj toliko kolikor država Pennsylvanija. Mnogo te zemlje je gorate, znaten del je pa puščava, ki se ne da popraviti. Vendar pa ostaja po ocenitvi državne komisije za konserviranje 6,070,325 akrov, primernih za poljedelstvo, od katerih bi se približno 2.000,000 akrov lahko namočilo, ostanek bi se pa določil za suho farmarstvo. Za obdelovanje primerni kosi zemlje obsegajo del najbogatejših in najplodnejših tal na svetu.

Dognalo se je sledeče:

1. Da je v teh okrajih 279 posesti (ki se znižajo na 255, če se računajo dvojne posesti), vsaka večja kakor 2000 akrov, kar znaša skupaj 4,893,915 akrov.

2. Da znaša zemlja, ki je bila dana železnici Southern Pacific in takozvana "lieu" zemljišča te železnice v petih izmed teh osmih okrajev (v treh ni takih zemljišč) skupaj 2,598,775 akrov.

3. Da poseduje od vseh neželezniških in nejavnih poljedelskih zemljišč, ki obsegajo po kosmati ocenitvi federalnega cenzusa kot "zemljišča farm" 4,584,581 akrov, okroglo polovico, to je 2,295,140 akrov, 250 lastnikov.

4. Da je poleg železniških zemljišč najmanj 32 veleposesti, vsaka čez 15,000 akrov; da je med temi sedem posesti, vsaka večja kot 50,000 akrov; da obsega ena izmed njih 101,000, ena pa 183,000 akrov.

5. Da je izmed navedenih 2,295,140 akrov najmanj 666,186 akrov faktično primernih za obdelovanje.

6. Da je velik del te za obdelovanje sposobne plohe neobdelane, drug del pa ni porabljen za najprimernejši namen. Kljub temu, da bi mnogo tisoč ljudi rado dobilo pristop do te zemlje, ni večinoma pod nobenimi pogoji na prodaj, tisti deli, ki so na prodaj, se pa ponujajo za cene, ki presegajo produktivno vrednost, in pod takimi plačilnimi pogoji, ki pomenijo za kupea veliko nevarnost ali pogin.

Največji del posesti železnice Southern Pacific je puščava ali na pol puščava. V obzir je torej treba glavno jemati drugi razred veleposesti. Izvzemši okraj Imperial, ki je bil naseljen šele izza leta 1900, so te veleposesti večinoma dedščina iz špansko mehiške dobe. Dasi so bili nekateri izmed ogromnih kosov zemlje razdeljeni in v svojem obsegu zmanjšani, jih je bilo le malo razdrobljenih na male kose. V nekaterih slučajih ostajajo skoraj nedotaknjeni. V nekaterih slučajih je bilo po dvoje ali več posesti spojenih v eno velikansko posest. Večinoma je pa cela posest latnina posameznika, družine ali korporacije.

Kljub temu se je razvezalo dosti tal — zlomkov nekdanjih velikih posesti in manjših neodvisnih zemljišč — da bi se nele ustvarila večina malih posesti, ampak tudi omogočila spojitve v večje kmetije. V moderni dobi se je vršila komasacija in delitev, oboje v velikem obsegu. Imperial County, ta izjemni del med kalifornijskimi okraji, kaže le sedem spojitve v posesti, ki presegajo 2000 akrov, in največja med njimi meri le 5.917 akrov, medtem ko se je na drugi strani poprečni obseg farm zmanjšal. Toda v ostalih okrajih je povpraševanje po domovih in malih kmetijah, zlasti blizu mest, vedlo k delni ali popolni delitvi delov starih zemljišč. Veliko bogastvo je znalo "položiti polje k polju" pri ustvarjanju novih konsolidacij obsežnih posesti. Dejstvu, da obstaja mnogo starih zemljiških kompleksov, se mora dodati dejstvo, da se je ustanovilo mnogo novih. V okraju Santa Barbara se opaža največja vztrajnost v ohranjanju starih posesti, v okraju Los Angeles najvišja stopnja drobitve, pa tudi najvišja stopnja zopetnega spajanja in konsolidacije.

Že leta 1879 je ustavna konvencija uvrstila v organični državni zakon obsodbo velikih posesti neobdelanih tal. Širila se je agitacija za agrarno reformo in zadnjih šest let so pristaši enotnega davka (single tax) vodili trajen boj. Trikrat so predložili ljudstvu načrt za reformiran enoten davek. Ko je bil načrt tretjič poražen, je bilo glasovanje pretežno proti njemu.

Doslej je bil ves uspeh skoraj štiridesetletne menjajoče se agitacije ta, da je bil uveden načrt za kolonizacijo zemlje. Komisijo za studij te zadeve je imenoval governor Johnson po avtorizaciji legislature leta 1915. Svoje poročilo je podala novembra 1916, in prihodnjo spomlad je legislatura sprejela zakon o obseljevanju zemlje. Po določbah tega zakona se je odprl trakt, obsegajoč 3,520 akrov severno od Sacramenta leta 1918, in pozneje je bil dodan še trakt v obsegu 2500 akrov. Leta 1919 je legislatura odglasovala znaten znesek za razširjenje tega sistema.

Načrt za kolonizacijo zemlje ponuja dobra tla na majhne obroke in dolgo dobo za odplačevanje. Naseljencu daje finančno pomoč in državni pouk. Oprašča ga od zemljiškega oderuha, daje mu prostor v družbi, spaja ga s poljedelskimi institucijami in mu dela življenje na farmi vabljivo. V svojem okvirju ima zasluge. Njegove omejitve so pa številne in očitne. Pred vsem sprejema tekočo spekulacijsko ceno tal in neizogibno povišuje ceno sosednih zemljišč. Drugič more imeti le zelo neznamen vpliv na splošno zemljiško situacijo, ker more ustreči le omejenemu številu kolonistov. Tretjič daje le malo povzbuje revnemu človeku, kajti naseljenec mora imeti najmanj 1500 dolarjev kapitala, a imeti bi moral dvakrat toliko. Četrtrič ne daje prilike izkušenemu farmerju, čigar neodvisni duh zametuje kolonizacijski sistem, pa izbira svoj prostor in svoj način kmetovanja. Treba ga je dopolniti z davčnimi določbami, ki bi napravile, da se veleposesti ne bi izplačevale, in bi odprle zemljišča države tistim, ki iščejo domovanja.

Glavno priporočilo v mojem poročilu je stopnjevan davek od zemlje po vrednosti. Ta zemljiški davek od vrednosti ni enoten davek (single tax). Prištaši enotnega davka mu seveda nasprotujejo. Zemljiški interesi ga smatrajo za "oškodovanje pridobljenih lastninskih pravic". Nihče se ne bo z njimi prepiral zaradi njih strahu o tej stvari, zakaj prav to hoče doseči. Liga avtonomije v obdačevanju, prištaši enotnega davka, nasprotujejo naraščajočemu davku, češ da bi se mu bilo mogoče izogniti s tem, da se razdele velike posesti med člane družine ali korporacije. Pravijo, da ne prisili lastnika, da bi moral prodajati za manje, kot je tržna vrednost. Pravijo, da je neugoden za gotove interese, torej da je tip razrednega zakona in da bo zadnje dejstvo, če je tako, povzročilo nezadostno izvrševanje zakona.

Ni treba, da bi nas ti ugovori preveč mučili. Da se zakon lahko obide, ni nič novega, in nedvomno se ne bi enoten davek, če bi bil v zakonjen, enako in strogo uveljavlja po vseh krajih. Davek, ki je bil leta in leta v popolni veljavi v avstralskih državah, mora imeti nekaj v sebi, kljub temu da se tupatam njegov namen obide. Kar se tiče drugega ugovora, se lahko odgovori, da je že z resničnostjo odpravljen. Iz neutajivih pričevanj vemo, da povzroča naraščajoči davek v gotovi meri zmanjšanje prevelikih posesti. Avstralski komisar za zemljiški davek, Mr. R. Ewing, piše v svojem petem letnem poročilu za leto 1915 in 1916: "Neizogiben je zaključek, da je bil ta

davek velik faktor, da se je dosegla delitev velikih posesti . . . Manjši davkoplačevalci se množe po številu, vrsta velikih se pa krči." Te izpremembe so se zgodile ob razmeroma nizkih davčnih obrokih. Naj se tržna cena menja ali ne, odločno se vsled tega davka menja vrednost za lastnika velikih posesti, pa se odreka dela svoje posesti.

Tretji ugovor, da protežira davek eno stran, je zastarel. Ako protežira naraščajoči zemljiški davek razrede ali posameznike, se mora to reči tudi o stopnjevanem davku na dedščine in dohodke. Po teoriji socialnih odnošajev bi mogel le davek od glave biti varen napada, ker bi po njej Mr. John D. Rockefeller in Mr. Jimmie Higgins plačevala enostavno enako brez obzira na razliko njunega bogastva.

Davek na ocenjena zemljišča je bil vpeljan v New South Walesu leta 1895. To ni bil postopen davek v tem smislu, da bi uvajal vrsto stopinj v tarifih. Vpeljuje pa dve stopnji: Za neobdelana zemljišča, vredna manj kakor 1250 dolarjev, od katerih se, naj so individualne posesti ali pa deli večjih posesti, ne plačuje noben davek, in za neobdelana zemljišča večje vrednosti, za katera se plača po dva centa na ieto od vsakih 4.86 dolarjev.

Federalni zemljiški davek datira iz leta 1910. To je davek, ki naj bi varoval interese države. Izvzema neobdelana zemljišča do vrednosti 25.000 dolarjev in pobira davek enega pennyja na en funt sterlingov, ali dva centa za vsakih 4.86 dolarjev vrednosti do višine 75.000 dolarjev, štiri cente od vrednosti 75.000 do 150.000 dolarjev, šest centov od vrednosti do 225.000 dolarjev, osem centov od vrednosti od 225.000 do 300.000 dolarjev, deset centov od 300.000 do 375.000 dolarjev, in dodaten poldrug cent od višjih vrednosti. Novi zakon iz leta 1918 je povišal te vrednosti za dvajset odstotkov.

Ne obsežnost v akrih, ampak vrednost mora biti predmet obdačenja. Vrhu tega naj bi bila to rajša neobdelana vrednost, kakor je v načelu sprejeto v Avstraliji, kot pa obdelana vrednost. Pogodnost za "uspešno porabljeno zemljo", kakor se včasih priporoča, bi le pomnožila težave, kajti tudi tako smešna raba zemlje, kakor paša krav na akru v vrednosti milijona bi se lahko smatrala za uspešno rabo.

Davčna norma bi morala obsegati posesti v vrednosti recimo od 500 do 25.000 dolarjev. Pod to vrednostjo naj bi bili davčni obroki znižani — dejmo polovični. Nad tem pa naj bi se pričelo močno stopnjevanje davka.

Zahteva, da naj se male gospodarske posesti oproste davka od povečane vrednosti, je bila včasih gnana do nemogočnosti. Vendar je mogoče napraviti razliko med zboljšanjem zmerne cene, ki služi lastniku poljedelcu, in med zboljšanjem velike cene, ki služi kot sredstvo profita. Z drugimi besedami: Zboljšanja, ki so del opreme za samega producenta, spadajo v povsem drugo kategorijo, kakor zboljšanja, ki pomenja del kapitala delodajalca. Bilo bi morda priporočljivo izvzeti prve od vrednosti 3000 dolarjev.

Ker je mnogo veleposesti sestavljenih iz zemljišč v več kakor enem okraju, bi se moral višji tarif pobi-

rati kot državni davek. Zakon bi moral zahtevati od vsakega lastnika, da naznani svoje posesti v okrajih izven svojega bivališča. Država bi morala poskrbeti za redna poročila od okrajnih asesorjev. Nobene posebne mašinerije ne bi bilo treba za pobiranje višjega davka, ki bi ga po imformaciji države o posestih v raznih okrajih lahko pobirali razni pobiralci davkov v okraju bivališča. Poizkusi, da se kdo izogne plačilu davka s tem, da skrije del posesti pod imenom korporacije, bi se dali preprečiti na razne načine. Predložena metoda je ta, da se država pobriaga, da se smatra lastnina deležev v korporaciji za zemljiško last v taki meri, v kakršni je zemlja del korporacijske lastnine.

Stopnjevani zemljiški davek sam seveda ne obsega državne pomoči za bodočega naseljenca. Vendar pa so sprejele načelo državne pomoči vse dežele, ki so resno poskušale rešiti agrarni problem. Posebno obširno je bila izvedena od vlad Nove Zelandije in avstralskih držav New South Wales in Victoria. Sprejeta je bila v Kaliforniji v načrtu komisije za koloniziranje zemlje in treba bi jo bilo razširiti, da bi obsegala nakup in naseljevanje tudi izven tega načrta.

Zemljiški problem prihaja k nam iz davnega starega veka. Toda do zadnjega polstoletja ni nobena izmed predlaganih rešitev prinašala znatnega uspeha. Kar se je izza tega časa v raznih deželah uspešno izvršilo, je bilo osnovano na enem izmed dveh načel ali pa na kombinaciji obeh: Stopnjevani davek in državna pomoč. Doslej doseženi uspehi kažejo pot do uspeha v tej smeri. V tem delu šepa naš narod za mnogimi drugimi narodi. Potreba, da se problem reši, postaja od leta do leta bolj pereča in odgovor na rastočo zahtevo ljudstva, da dobi pristop do zemlje, se ne more dolgo odrekati.

Kulturno socialističen program.

Kot zgovoren dokaz, kako resno da se bavijo gotovi krogi — socijalisti in nesocijalisti — s korenitim preustrojenjem javnega življenja, prinašamo v prevodu kulturno socialistični program, sprejet v začetku letošnjega leta na zborovanju "Zveze duševnih delavcev" na Dunaju. Nobena socialistična stranka, ki se zaveda, da mora stremeti vse njeno politično, gospodarsko in izobraževalno delo k najpopolnejši kulturi, ne sme prezreti tega programa. Upamo, da ustrezemo tudi našim čitateljem, če jih seznanimo s tem važnim dokumentom socialističnega stremljenja.

I. ZUNANJA POLITIKA.

Cilj:

Duhovno življenje naroda ne sme biti monopol nikogar. Izvoljenih narodov ni. Svet naj postane gospodarska enota. Vojno je treba zatreti.

Zahteve:

Javne diplomatične razprave; zveza narodov in zvezni parlament narodov; obligatorična razsodišča; poročevalci za pogodbe med državami, za vojno in

mir; nadnarodno državno pravo; odprava splošne vojaške dolžnosti; vojne naj se udeleže le oni, ki se prijavijo prostovoljno; kdor pa glasuje za vojno, za tega je udeležba obligatorična; odprava vohunstva; organizacija solidarnega svetovnega gospodarstva; ustanovitev svetovne zveze držav.

II. NOTRANJA POLITIKA.

Cilj:

Najdalekosežnejša avtonomija združenj in skupin; centralizem se uvede le tam, kjer je neobhodno potreben ali kjer ga zahtevajo člani federacije; tudi demokratično večinsko načelo je le primitiven izhod; sfero svobode posameznika je treba zavarovati napram ukrepom družbe, ki bi utegnili življenje mehanizirati.

Zahteve:

Samoodločevanje občin, okrožij, dežel, narodov; proporcijni volilni sistem v vsa zastopstva za oba spola; strankarski parlamentari se nadomeste s strokovnimi parlamentari interesiranih skupin; iz teh parlamentov se izvolijo odseki za skupna vprašanja; ustroj ljudskih odborov (na pr. za umetnost, verstvo, vzgojo itd.) se pospešuje; odpoklic poslancev; volitev višjih uradnikov; svoboda besede, tiska, umetnosti, znanstvenega raziskovanja in pouka; zborovalna in društvena svoboda; ograničena ozemlja za manjšine; država je indiferentna napram veroizpovedim.

III. GOSPODARSTVO.

Cilj:

Naravne sile in zakladi narave ter iz njih pridobljena proizvodna sredstva ne smejo biti izključna last manjšine, temveč morajo postati last vsega človeštva. Donosi produkcije pridejo manj ali bolj enakomerno vsem v prid. Združitve telesnega dela in duševnega udejstvovanja. Osvoboditev od strojev s preudarno ločitvijo strojnega in ročnega dela. Racionalizacija dela: maksimum tlačanskega dela se izpremeni v delo, izvršeno z veseljem. Omejitve neproduktivnega dela. Nasvetovanje odpoklica s psihohologičnih vidikov in njegova svobodna izbira.

Zahteve:

Socializacija zemlje, rudnikov, vodnih sil, tvorine in obratov; produkcija, ki sloni deloma na obratovanju po skupinah, deloma po zadrugah. Dokler se to ne izvede, velja obveznost za prehranjevanje ali drugačna zagotovitev eksistenčnega minima (z živili, s stanovanjem, z obleko, zdravniško pomočjo) obenem souprava pri obratih potom voljenih odborov in soudeležnost pri dobičku; poddržavljenje zdravniške pomoči. Odpravijo se davki in carine za najvažnejša živila in najpotrebnejše stvari; najstrožja progresija dohodninskega, premoženjskega davka, davka na darila in dedščine, zemljiškega davka, davka na prirastek premoženja in davka na luksus; najvišja mera za premoženje, pospeševanje zaručništva in naseljevanje.

IV. PRAVO.

Cilj:

Pravo ne sme biti ljudski zavesti odtujen predmet sredi splošne kulture, temveč mora biti — kakor

umetnost — zasidrano v notranjosti ljudstva in pristopno splošnosti. Znanstveno zasnovana in družabno življenje oblikujoča pravna politika mora iti vzporedno z usmerjeno pravno teorijo. Pravoreki ne smejo biti le logično orijentirani, temveč predvsem etično; območje pravorekov se razširi. Justica je zlo, ki ga je treba znižati na najnižjo mero. Zločini naj se onemogočijo. Sedaj veljavno kazensko pravo je zgrajeno na sili in je neučinkovit sistem za boj proti zločinom, zato ga je treba odpraviti popolnoma.

Zahteve:

Vpoštevanje in izpopolnitev avtonomnih, od sedaj veljavnih norm neodvisnih pravnih tvorb (na pr. pravo tarifnih pogodb); obsežne norme, ki dopuščajo uvidevnosti neodvisnega, znanstveno in npravstveno visokostojčega sodništva zadostno delovno polje; pritegnitev lajkov k pravdoreku; naprava razsodišč naj se izpopolni. Individualizacija kazni; kazni, ki prisodi izgubo svobode, naj se izpremeni v kazni, ki omejuje svobodo; izpremenitev kaznilnic in ječ v kmetiške in rokodelske obrate; pravica združitve in pritožbe za jetnike; pogojne obsodbe; odprava smrtnih kazni.

V. SEKSUALNO ŽIVLJENJE.

Cilj:

V spolno življenje naj ne posega država, pač pa mora skrbeti za zarod. Vzvišenost in občna duševnost človeštva sta v funkcionalni odvisnosti. Posameznik se mora zavedati odgovornosti napram svojim potomcem, posebno glede njihove telesne in duševne konstitucije.

Zahteve:

Država ne sme niti podpirati niti pravno ovirati kakršnegakoli spolnega razmerja; enakopravnost pred zakonom zakonskih in nezakonskih otrok in mater; oblasti ne smejo vplivati na samovoljno ureditev spočetja in poroda; stroga kazen za one, ki po nemarnosti ali vedoma prenašajo spolne bolezni; pomoč duševno in telesno zaostalim; razširjanje evgeničnih nauk. Brezplačna pomoč pri porodu; brezplačna uporaba domov za dojenčke, otroke in matere.

VI. VZGOJA.

Cilj:

Mladost je prav posebno psihološko stanje, ktere potek ima specifično vrednost sama v sebi in ki predstavlja lepoto svoje vrste. Družbi odraslih je s svojim idealizmom, navdušenjem in stremljenjem po uresničenju lahko zgled in je največje sociološke vrednosti. Da vse to doseže, mora biti avtonomna in deležna one svobode, potom katere sama določi oblike in naprave svojega življenja in sama izvoli svoje vodnike. Šola mora biti urejena tako, da omogoči mladini vero v idealno življenje, obenem pa naj jej nudi praktična sredstva in dispozicije za uresničenje takega življenja. Skrb skupnosti, da se zavaruje posamezniku zvezo z razvojem splošne kulture, ne sme biti končana z izstopom iz šole.

Zahteve:

Enotne šole do 18. leta; brezplačno šolanje (tu di stanovanje in hrana); samouprava učencev; od-

prava izpitov; načelo pouka naj bo zgrajeno na delovni metodi; združitev telesnega in duševnega dela; vzgoja k svetovnemu in družbenemu pojmovanju; psihofizični razvoj potom ročnega dela, telesne kulture in ritmične gimnastike; premestitev šol na kmete; osnovanje svobodnih šolskih in mladinskih občin, šolskih republik, ljudskih, kmetiških in potovalnih vseučilišč. Svobodne, toda časovno omejene docenture.

VII. UMETNOST.

Cilj:

Umetnost ni sredstvo za razdražitev živcev in ne predmet bahavosti, temveč je poleg filozofije in vere najvišji izraz narodove duhovitosti; ona šele tvori skupno vez za sedanost in bodočnost. Umetnost ni sredstvo za zabavo, temveč sredstvo za zbravnost duha. Njen namen je, da pretke celokupnost naroda tako, da izgine pojem umetnosti. Slovesnosti so izraz umetniške višine vsakega naroda.

Zahteve:

Mesta z vrtovi so temelj gradbe mest, načina umetnosti, kako da stanuje posameznik in pregledne organizacije stanovalcev; vzgoja v rokodelstvu; izven mest stoječi umetniški hrami, kjer se vrši izbrana uprizoritev znamenitih literarnih in glasbenih del; pospeševanje velike, javne vidne umetnosti namesto umetnosti tujega muzealizma. Vsaka šola naj posreduje spoznavanje elementov vseh umetnosti. Za sedaj: boj proti brezokusnosti in šundu; najdragocenejše umetnine naj bodo narodna last.

Bojovník Ivan Cankar.

Ob zatonu trudnega devetnajstega stoletja, izčrpanega od filozofskih razglabljanj ter izbičanega od naporov industrije in njenega priganjača — kapitala, ko je v tedanji umetnosti začarovala blazirano-elegantna gesta fin-de-siecla, ki so ji rekli francoski esteti dekadencia, so v slovenski provincijalni književnosti vstali štirje mladi možje, sveži in novi, ki so s svojim nastopom takoj in istočasno predramili zatohlo idilo naše javnosti. Bil jim je širji pogled, odprt in nezavešen, njih duše je opojil sok zapadno-evropskih starih in žlahtnih kultur. Zato je bila njih beseda vsa nova in nezaslišana, skoro predrzna v svoji nečuvni lepoti, njih izraz dojmivejši, svetel in pojoč. Toliko zdravja je bilo v njih, toliko prirode in sočnih sil, a hkrati toliko bolestne nežnosti, telesne in duševne, da sta dva od njih, ki sta v svojih delih oznanjala najprirodnejšo silo in zdravje, že ob početku svoje poti omahnila v prerani grob. Zadušila ju je atmosfera, težak pritisk našega kulturnega ozračja, ki je na Slovenskem še malone vsako svobodno kretnjo in silnejši razmah zajel v svoje neizbežno prokletstvo. Po Ketteju in Murnu sta ostala samo še dva in zdaj po niti dveh desetletjih, ob razevetu nove dobe, edine v slovenski zgodovini, je pal v grob tretji, najmarkantnejši med vsemi, inspirator in inicijator te sijajne generacije — Ivan Cankar. Ni ga več in "Slovenci smo postali

ubožnejši", je ob njegovem grobu, tragično razvnet, vzkliknil razbolesteni drug njegov, O. Župančič.

* * *

Ob tem grobu stojimo danes in ne vemo, kaj bi ž njim. Kaj bi s tem grobom, ki se je nenadoma odprl sredi vseobče radosti narodovega osvobojenja? Zdaj ko je treba živeti, živeti slehernemu med nami tisoč življenj s postoterjeno silo, ugasne narodu mož, ki je bil sol te zemlje, pesem teh rek, vonj teh lesov in livad. Zdaj ko se je duša slehernega obrazujočega umetnika razlila v svoj pra-element, ob novem rojstvu prejela nov krst, da se dvigne samosilna s svojimi v vesoljstvo segajočimi krili v najsmelejši polet do novih, neodkritih obzorij, ko je vsak misleči duh slovenski oplojen od težkega bogastva te dobe, najsjajnejše v ubožni historiji naše minulosti, — je onemela beseda najgovornejšemu in najizrazitejšemu glasniku te duše slovenske. Ivan Cankar je mrtev.

Pa kaj je bil Ivan Cankar narodu slovenskemu? Kaj je pomenilo to štiridesetletno življenje tega naroda kulturi, njegovi sili navzgor — k svobodi in solncu? Težak je odgovor, pretežak, da bi ga dostojno pretehtali v vsem jedru danes, ko si še najboljši in najgloblji med nami čestokrat spričo njegovih del morajo priznati, da ne doumevajo njih poslednjih letot in globin, ter mnogim in premnogim ime tega pisatelja — ni težki smisel in pomen, marveč samo plehki zvok. A on je prodril v seme naroda, segel mu je do najtanjše zavesti srca in duha, socialno in umetniško je zrevalucijonal in preobrazil to klaverno predvojno dobo ter ji odtisnil "aere perennius" znake svoje granitne osebnosti; vso najmlajšo generacijo naše inteligence, dovzetno umetniškimi težnjami svoje dobe, je duševno preosnoval, oplojl jo idejno, poostril njih kritičnega duha in jo uklenil v neizbežni čar svoje besede. Bil je velik in opasen, da, celo škodljiv je znal biti ljudem, ki si še niso s svojo voljo ustalili pogleda na svet in ljudi; a njim, ki so močni v sebi, je pomenil vedno najvišji vzgon slovenskih umetniških možnosti in najdragocenejši izraz socialne in kulturne zavesti tega naroda. Res, neskončno opasen — kakor vsak umotvor, vsaka nova lepota — je tistim mladim in neizzorelim sreem, slabotnim, brez volje in razneženim ta slovenski princ Paradoks, a vzlic temu in prav radi tega je učitelj in voditelj svojega naroda.

Prišel je med to ljudstvo "samih sužnjev, hlapcev in tlačanov", prišel ob času, ko je klonila naša zavest na obupni nivo, ob času, ki je zmaterijaliziran, aboten, licemerski in brez poleta, že smrdel po razpadu — prišel s svojo dušo, polno najfinejših sublimnih sentimentov, raznežen do bolečnih naslad, silnih ljubezenskih iluzij čuvstvenega in bogatega srca, žejnega najvišjih lepot in svoboden neuklenjen duh. In komaj se je razgledal naokrog, že je iz silnega razočaranja bruhal gnev in žolč iz njega.

Prvi njegov nastop v javnosti je izzval vale ogorčenja, ki so se še nadkriljevali ob vsakem poznejšem nastopu. Tesnosrečno nerazumevanje je obsodilo njegovo "Erotiko", to zbirko najnežnejše muzike lirčnih impresij, verzov, kakor spletenih iz za-

sanjanega luninega soja, ki mu je vzevetel in privrel iz srea, a hkrati polnih drznih skokov mladega anarhista, keinejevskih kapric, ne posebno globokega cizma in z otožno noto sentimentalnosti — skratka ta zbirka pesmi, najvernejša slika mladosti, neizzorela še, a mlada in lepa in najmuzikalnejša med vsemi, je bila obsojena na smrt. Kako naivno početje! Kakor da je mogoče tako silni, bogastva in vstvarjajočih sanj prekipevajoči mladosti, kot so jo razodevali Cankarjevi lirčni prvenci, povezati krila, ukleniti k tlom v spokorjeno povprečnost in nasilno udušiti njen umetniški izraz. Ivan Cankar, dasi nežen in čustven do skrajnosti, sé tudi ni, kakor svoje dni mehkobni Gregorčič spričo grobega nerazumevanja umetniških stremljenj s strani borniranega, amuzičnega kritika, ogrnil v plašč ranjene užaljenosti. O, nasprotno! Kot veliki Anglež Byron, ki je postal velik poet šele, ko mu je kritika raztrgala njegove prvence, tako, se zdi, je tudi Ivan Cankar kakor pričakoval, da ga izzove kdo. Zakaj boj — to je bil njegov element. Res da mu je kanilo razočaranje v dušo in se zažrla vanjo, pa to razočaranje je vzbudilo v njem najjačjo umetniško silo njegovo — satiro. V epilogu k drugi izdaji "Erotike", pisanim z grenkim humorjem, ki je zaeno prva njegova umetniška izpoved, se že očitujejo ti znaki satirinega genija, ki si spleta svoj bič, da je zamahnil potem ž njim preko slovenske javnosti, te malomestne tržke družbe s svojo gnilobo, zlaganotjo in korumpiranostjo v politiki in umetnosti — s toliko vehementno, neukrotljivo in razljučeno ljubeznijo, kakor nihče pri nas dosihmal. V tej stopnjevanji sili, ki jo je razvil do nezaslišanih višin, je presegel sam sebe, trhlo osebnost kreature, razmeknil ozke ograje lastnega jaz-a, iz kojega poganja sleherna satira, razširil krog groteskne in zakotne omejenosti slovenskega rovtarskega filistra v občečloveški problem socialno-etičnih vrednot in se s tem uveljavil za enega največjih slovanskih satirikov. Te "Zgodbe iz doline šentflorjanske", ta "Krpanova kobila", ta "Bela krizantema" so najdragocenejši dokumenti dobe in niso samo slike naših razmer, marveč spadajo častno tekmujoč z enakovrednimi na svetovni trg. Intelektualci očitajo Cankarjevi satiri, da pretirava, ruši in meri preko cilja; ampak intelektualci je človek, ki čita črke in sliši samo izgovorjeno besedo; ne čuje tišine, ne čuti smisla in vonja, tistega skrivnostnega fluida, ki je bistvo in kriterij vsake umetnosti, kakor je bistvo satire, da z žgočim jedom ruši, pali in pretirava. Nápak je, ako si osebna domišljavost domneva, da je Cankarjev gnev v "Krpanovi kobili" naperjen proti gospodu Govekarju; naperjen je proti govekarijanstvu; "Hlapci" niso izliv mržnje proti učiteljstvu; njih besni protest velja javni demoralizaciji, ki ji je pred nedavnim časom sramotno podlegla večina slovenskega učiteljstva. Cankarjeva impetuoznost, ki se je resnično včasih približevala mejam neumetniških osebnih insultov, je vendar končno vedno v svojem najglobljem in poslednjem smislu veljala tistemu zadnjemu cilju njegove kulturne, socialne in umetniške zavesti, ki jo je nosil v sebi, branil in se boril zanjo dolgo, naporno in brez pre-

stanka. Ta zavest je bila njegov etos, njegova vera, vrelec vse njegove ljubezni. Ta zavest mu je velela podirati in rušiti, kar je bilo zapisano razpadu in poginu, da ni okuževalo in zastrupljalo ozračja ter je rval s koreninami, da je dobilo prostora vse novo, sveže in mlado, v življenje hrepeneče in življenja vredno. In ker se je rodil v dobi, ki je bila zastrupljena v svojem osrčju, bolna v svoji kali in zapisana razpadu, je imel toliko posla — ta veliki, resnični in odkritosrčni glasnik svojega časa, ta zbičana, venomer ključoča zavest svojega naroda. V "Beli krizantemi" pravi o sebi sam: "Vse moje delo je bilo od začetka do konca, da sem kazal svetu žalostno podobo zdanjih dni... Kljub vsem naukom, opominom, očitkom, kljub zasmehu, zmerjanju in natolcevanju je vse moje življenje in nehanje služilo najvišji ideji: resnici! Resnica pa je posoda vsega drugega: lepote, svobode, večnega življenja. Dokler sem zvest resnici, sem zvest sebi; dokler delam v njenem imenu, bo moje delo rodovitno, ne bo ovenelo od pomladi do jeseni..." In tako je Ivan Cankar zidal, ko je rušil, blagoslavljal, ko je preklinjal.

(Konec prihodnjič.)

Sodrug, naprej brez omahovanja.

Agitacija za pridobivanje novih članov v socialistične klube in naročnikov za "Proletarca" že pred vojno, ko v socialističnem gibanju ni bilo toliko frakcij in je bila splošna orientacija pri agitaciji lažja, ni bila lahka reč. Z vojno v deželi in raznimi frakcijami povrh, so postale te naloge še težje. Vojna je mnogo narodnostnih skupin sicer zedinila, toda začela jih je vsled dogodkov v Rusiji cepiti z ozirom na taktiko. To cepljenje se čuti na splošno tudi tokraj oceana, in sicer pri nekaterih narodnostih več, pri drugih manj. Radi teh cepitev se mi sicer ne moremo pritoževati; naša tožba se nanaša bolj na indiferentnost na mrtvilo, ki je pri naših delavcih vzlic njihovim raznim naprednim organizacijam večje, kakor pri kateremkoli drugem narodu. Ne samo, da se ne ganejo elementi, o katerih smo mislili, da jih pridobimo, ker so že v drugi organizaciji pokazali svoj smisel in zanimanje za politično akcijo za stari kraj, marveč se povrh tega zelo pogosto pripeti, da izgubimo sodruga, ki je delal z nami dolgo let tako vestno, da ni imel nihče vzroka dvomiti o njegovem socialističnem prepričanju. Kar pomeni v tem slučaju za posameznika, to pomeni tudi za socialističen klub. Naenkrat postane ta ali oni pasiven.

Kaj je temu vzrok?

Postati socialist ni tako enostavno. Pred vsem pomeni to preobrat v mišljenju. Vsak socialist postane, kar mora postati v mišljenski revoluciji, to je v prehodu iz starih nazorov v nove — socialistične. Vsi stari nazori, priučeni o človeku, življenju itd., nazori, ki so nam jih vtepli v glavo od začetka, ko smo pričeli misliti, od mladih nog pa do danes, se morajo umakniti popolnoma novim nazorom. Tok mišljenja se mora obrniti popolnoma v novo strugo in ustvariti popolnoma novo sliko o življenju in svetu.

Skratka: Socijalizem prerodi človeka z ozirom na njegovo duševno stanje iz temelja. Da se to ne more izvršiti v enem dnevu ali enem letu, se lahko razume. Proces duševne izpremembe, revolucija duha, mora priti polagoma in mnogi vemo iz lastne izkušnje, da je bilo treba več let, preden smo bili na jasnem in trdnem glede na socializem. Dotični posamezniki pa, ki demonstrirajo ali kažejo svoj preobrat takorekoč v skokih, se pa navadno pri prvi resni priliki pokažejo kot površni socialisti, slabiči in omahljivci, in prva sapica jih vrže zopet nazaj v mrtvilo. Zelo pogosto se to dogaja v času kriz, kakor je danes. Nekoliko drugega vetra začetijo, nekoliko kritike slišijo, pa so iz sebe. In tako začno namesto da pogloblje misli, begati; pri tem beganju pa omagajo in postanejo fatalisti. Njih socializem je bil zunanje vrste. Mnogi mislijo, da je socialist že tisti, ki se upira po eni strani farjem in cerkvi, po drugi pa potrjuje radikalno bobnečim besedam o revoluciji, ki se ima izvršiti takoj, ne glede na razmere in moč tistih, ki naj jo izvrše. Tudi na to ne mislijo, če bi se dalo morda na vsezadnje doseči, kar proletarijat želi, brez katastrofe, pa se vdajajo le pritiskom momentanih občutkov. Ker mislijo, da je vse na pragu, in pride v družbo vsak čas, si tudi ne prizadevajo, da bi vstopili v organizacijo, da bi čitali socialistične knjige in liste. Revolucija pride, pa odreši vse skupaj. Počemu torej socialistične organizacije? Počemu čitanje socialističnih listov?

To so nekateri glavni razlogi, ki so krivi, da imamo omahljivce. Seveda, vsi niso. Nekaj jih je, ki srečno prestanejo vse preizkušnje — tudi v svojih vrstah samih — in postanejo dobri sodrugi. In izkušnja pride za vsakega. Ni ga socialista, ki bi ne bil gotov čas izpostavljen kakšni eksaminaciji, da pokaže, kaj je v resnici. To so odločilni momenti. Gmotne težave pritisnejo, beda, osebni prepričani nastanejo, mamljive ponudbe se javljajo od strani nasprotnikov in na stotine drugih izkušnjav pride. Ako si socialist s trdnim prepričanjem, premagaš vse te izkušnje, nasprotno omahneš in padeš. So sodrugi, ki je vse njih življenje ena sama izkušnja. Vse življenje jim je kruti boj za obstanek. In medtem, ko jih tepejo nadloge in se šibijo pod najtežjo butaro križev in težav, so kljub temu zvesti svojemu prepričanju in navdušeni bojovníki za stvar, ki so jo spoznali za pravo. Nešteto herojskih dejstev nam podajajo za to ruski socialisti še predno je izbruhnila vojna in revolucija sama. Na tisoče in tisoče njih je odšlo v Sibirijo. Toda prenašali so vse iz prepričanja za stvar.

Ne omahuj sodrug! Bodi mož! Tisti trenotek, ko si postal socialist, si napovedal boj nasprotnemu razredu človeške družbe. Zavedati se moraš, da je od tistega trenotka vse tvoje življenje do konca nepretrgan boj. In če v tem boju padeš premagan, te ne pobije nasprotnik, ampak se pobiješ sam. Kajti socialist je premagan le tedaj, če izstopi iz bojovne vrste in vrže od sebe načelo boja. Do tega te pa nihče na svetu ne more prisiliti, ako sam nočeš. To je tvoj poraz.

Ne omahuj, ne misli da sam trpiš radi svojega prepričanja. Na stotisoče, da, na milijone nas je, ki smo žrtvovali in še žrtvujemo marsikaj dobrega in smo prestali marsikatero kridko in grenko uro; prestali pa smo vse zvesti sklepu, da ne bomo poraženi nikdar.

Težko, da dočakamo vsi družabni preobrat, uresničenje idej, za katere se borimo. Morda. Svet se suče v zadnjih letih zelo naglo. Toda tudi če ne dočakamo tega, dočaka vsak socialist to, na na svojo zadnjo uro zatisne oči s sladko zavestjo, da je do zadnjega dihleja stal v boju za pravično stvar in da je ostal nepremagan.

Nebulozne razmere v socialističnem gibanju, ki jih je prinesla v vse javno življenje svetovna vojna, se bodo prejalislej izkristalizirale. In kakor hitro pridejo jasnejši dnevi, ki prineso boljšo orijentacijo — dnevi, v katerih ne bo momentanih duševnih pritiskov, katerim je sedaj izpostavljen proletarijat, vsepovsod, in ki draži čute človeka, da si ne more zažrtavati jasnih potov, strne proletarijat zopet svoje vrste in bo korakal enoten in nepremagljiv, — kakor je bil v svoji ideji vedno nepremagljiv — nasproti tistim, do katerih ima svoje terjatve.

Da bodo naši bataljoni in naši kori, ko pride ta čas pomnoženi in jačji, da bodo naša bojovna sredstva večja in izdatnejša, je potrebno, da delamo vsi z vsemi silami za pojačanje naše Jugoslovanske socialistične zveze in za naše glasilo "Proletarca".

Sodrug! Pojdite v vaših naselbinah med člane društva Slovenske narodne podporne jednote, med člane Slovenske delavske podporne zveze, med člane Slovenske svobodomiselnih podporne zveze, med člane Slovenskega republičanskega združenja in vsepovsod, kjer živi naš proletarijat ter mu prinesite evangelijski socializma.

Če bodo sodrugji po naselbinah storili svojo dolžnost in ukrenili vse, kar je mogoče, da se pojača naša Zveza in naše glasilo "Proletarec", tedaj bodite prepričani, da bodo storili vaši odborniki in zastavljenci na svojih mestih tudi svojo.

Proč z omahovanjem, sodrugji. Naprej za pojačanje naših vrst!

Tajništvo J. S. Z.

Marsikdo je pričakoval, da zaneso socialisti v Italiji anarhijo v parlament. Ljudje, ki pri računih radi pozabijo na važne faktorje, so izračunali, koliko socialističnih poslancev je bilo izvoljenih, pa so pozabili, koliko je kljub temu še drugih v rimskem parlamentu. Ugibali so, kako bodo italijanski boljševidiki vse razbili in polomili, pa razglasili diktaturo proletariata. Namesto tega vidijo, da delajo v italijanskem parlamentu prav to, kar so navadno delali socialisti po drugih parlamentih, da se oglašajo za besedo, da razlagajo svoja načela, da kritizirajo, s kratka, da rabijo parlamentarno orožje. Zdi se, da se bodo tisti, ki so pričakovali vse kaj drugega, sčasom še bolj čudili. Italijanski socialisti so pa menda pametnejši od njih.

Reakcionarji so se vedno motili. Njih skrajnosti naravno izzivajo skrajnosti na drugi strani.

DR. S. F.:

Goriška.

Goriško vprašanje je danes za nas eno najtežjih in obenem najbolešnejših izmed vseh, kolikor jih še čaka rešitve, ker ravno v njem občutimo najhujše krivico, katero nam povzročea svetovni preobrat. Preveč smo verovali v samoodločbo narodov in pravičnost sveta in preveč zaupali v pomoč Wilsona, zato danes strašno razočaranje! Mesto združene, svobodne neodvisne domovine, je zasedla Italija ves naš zapad in mirovna konferenca je na najboljši poti, da sankejonira ta zločin.

Svetovna vojna je povzročila našemu narodu silno gorje, največ je trpela že izpočetka Goriška: persekucije in nasilstva leta 1914., uničenje dežele, beg naroda in njegova strašna usoda tekom bojev ob Soči, danes zopet neusmiljeni pritisk od strani Italijanov in vrh vsega še negotova usoda in nevarnost, da bo prisojena dežela Italiji!

Morda nobeno izmed spornih evropskih vprašanj ni v narodnostnem oziru tako nesporno kakor ravno goriško, akoravno bivata v deželi dva avtonoma naroda že od pamtiveka. Odkar je koncem 6. stoletja naselil naš narod te kraje, preko katerih so drvela raznovrstna plemena od vzhoda kakor skozi široka vrata v Italijo, ter oživil puščavo, se je ohranil kot izključni prebivalec v istih mejah do danes, le posamezne naselbine v Furlaniji so tekom stoletij izginile. Kjer se stiskata slovenski in furlanski življ, ni nikjer mešanega ozemlja, kot bi presekali, preneha povsod slovenska narodna posest ter pričenja italijanska.

Kljub temu zahteva danes Italija brezpogojno to deželo z vsem njenim zaledjem do demarkacijske črte zase. S to zahtevo je stopila že v vojno in si zagotovila nje uresničenje od strani svojih zaveznikov, danes pa se bori za nje posest z vsemi sredstvi.

Značilno je pri tem, da opira svoje zahteve na narodnostni princip in sicer s polnim uspehom. Za razumevanje tega treba poznati vse delovanje italijanskih nacionalističnih krogov od let 60. dalje. Že takrat se je začela v Italiji za osvobojo neodrešenih krajev agitacija, katera je tekom let naraščala in ustvarila mogočno iredento. Potom brošur, knjig, zemljevidov in časopisov se je vcepilo narodu in svetu prepričanje, da sta te danes zasedene kraje dušila avstrijski absolutizem in od njega podpirana jugoslovanska ekspanzija in ubijala njihov čisto italijanski značaj. To je ves svet verjel in še danes veruje, da ima Italija do teh krajev najčistejšo pravico. Precej je zagrešila na tem položaju tudi naša kratkovidnost, ker nismo nikdar smatrali za potrebno, informirati svet o svojih zadevah in že takrat pobijati nasprotno nam propagando.

Vsled razpada Avstrije in zasedbe dežele po Italijanih, stoji vprašanje Goriške danes pred svetom kot že na pol rešen problem, rešen ugodno za Italijane. Desetletne borbe in vse delo žilavega našega naroda tam doli, vsa narodna kultura, ki je tam dosegla svoj višek, je danes brezpomembna. Londonski

pakt je bil sad italijanske propagande, danes so njegovi sklepi še vedno veljavni in ves naš napor proti njemu je skoro brezupen.

Italija zahteva naše zemlje tudi iz gospodarskih vzrokov. Ona hoče brezpogojno Trst kot najvažnejšo luko Srednje Evrope na jugu, ker ve, da dobi s Trstom tudi bogastva Srednje Evrope. Za Trst pa potrebuje močno zaledje in svobodne železniške zveze, potrebuje pa tudi zase prirodno bogastvo zasedene dežele, zlasti gozdove. S posestjo Goriške in Trsta zagospodari na Jadranu in Balkanu, Jugoslavija bo gospodarsko popolnoma odvisna od nje, zlasti slovenski del.

Vsi ti razlogi, v prvi vrsti narodnostni, na katere opira Italija svoje zahteve, so popolnoma neutemeljeni. Res prebivata na Goriškem drug poleg drugega oba naroda, slovenski in italijanski, oziroma furlanski, toda do tega je prišlo le vsled nezmišelnega načina, po katerem je ustvarjala stara Avstrija svoje province, ne glede na dejanski položaj.

Goriška dežela obstoji politično iz Goriške grofije, katero so podedovali Habsburžani leta 1500. od goriških grofov, medtem ko je tvorila druga polovica dežele, Gradišćanska grofija, posebno politično in gospodarsko popolnoma ločeno ozemlje. Na Goriškem prebivajo izključno Slovenci v vsej deželi, edino mesto Gorica je narodnostno mešano, občina Ločnik pa po večini italijanska. Na Gradišćanskem prebivajo kompaktno Furlani po deželi, Italijani po mestih; pet občin pa je tudi v tem delu dežele čisto slovenskih in sicer: Medana, Biljana, Kožbana, Devin in Doberbod, medtem ko spada k slovenski občini Neblo narodnostno mešana vas Dolenje. Čisto slovenskih občin je v vsej deželi 107, v katerih je prebivalo, v številni mesto Gorica, glasom zadnjega uradnega ljudskega štetja iz leta 1910. 154.458 Slovencev in le 15.184 Italijanov — tedaj okoli 90% Slovencev in komaj 10% Italijanov. To narodnostno razmerje je skoraj popolnoma neizpremenjeno od prvega početka, ko so se Slovenci naselili v deželi. Edino narodnostno izgubo zadnjega časa tvori občina Ločnik, ki se je poitalijančila v teku zadnjih 30 let.

Središče goriškega Slovenstva je bila vedno Gorica, kamor so se stekale vse ceste in ves promet, in ki je bila tudi gospodarsko in kulturno središče slovenskega dela dežele, medtem ko je Furlanija težila gospodarsko in kulturno v Gradiško in Červinjan, v zadnjem času v Tržič. Med slovenskim in italijanskim delom dežele ni bilo skoro nobenega stika, tako da sta se razvijala oba naroda popolnoma ločeno. To se opaža tudi gospodarskem razvoju. Furlanija je danes še vedno dežela kolonov, nje gospodarstvo je v primeri z gospodarstvom slovenskega dela precej nerazvito, zemljiška last je po velikem delu v rokah fevdalnih posestnikov in drugih večjih lastnikov. Slovenska Goriška dežela se je že zdavna otrešla fevdalne gospode in kolonstva, ostanke najdemo le še v Brdih. Lastnik zemlje je kmet sam. Goriška dežela se je preživljala predvsem od poljedelstva, ki je bilo zelo intenzivno, zlasti v okolici Gorice. Zemljiški dohodek je bil dovolj velik, da se je močno obljude na dežela preživljala z njim. Pridelovali so predvsem

izvozne pridelke, zlasti krompir, sočivje, južno sadje in vino in sicer v okolici Gorice predvsem krompir, katerega so pridelali leta 1914. na vsem Goriškem 463.365 q, po večini v slovenskem delu dežele. Silno je bilo razvito vrtnarstvo, zlasti v bližnji okolici mesta; Brda in Vipavska dolina sta izvažala sadje, predvsem črešnje, kakor tudi vino, vse te pridelke največ na sever. Vinogradov je bilo v slovenskem delu dežele kakih 8000 ha; nad štiri petine pridelka, kateri je znašal po statistiki leta 1913, 548,940 hl, so pridelali slovenski vinogradniki.

(Dalje prihodnjič.)

UTRINKI.

Zveze, ki so nastajale med vojno, so vztrajale, dokler je trajala vojna, a ko je bilo te konec, so se razmere neizogibno zasukale tako, da so morale tudi te alianse izgubiti svoj pomen. Dolgo se je to prikriževalo in optimisti v zavezniških deželah so mislili, da gre le za težave, ki se z dobro voljo lahko premagajo, in ki se bodo res premagale. Danes postaja popolnoma očitno, da so se časi izpremenili in da je že zastarelo, kar je veljalo še pred enim letom. Med evropskimi zavezniki in Ameriko so nesoglasja, ki jih ni mogoče le "z dobro voljo" odpraviti, ampak se bodo, kakor vse kaže, še poglobila in poostrila. Lloyd George, ki ga smatrajo za preudarnega politika, se že ne more več premagovati in izraža javno svojo nezadovoljnost z Zedinjenimi Državami. V parlamentu, kjer so ga interpelirali zaradi tajne konference s Clemenceaum, je rabil besede, ki so napram zavezniku vsaj nenavadne. "Zavezniki so se naveličali čakati na Washington" ... "Zavlačevalna taktika Zedinjenih Držav" ... "Amerika ni izvršila svoje dolžnosti" ... "Upam, da ne onečasti Amerika besede svojega predsednika" ... to so izrazi, katerih se je poslužil angleški ministrski predsednik napram deželi, o kateri se še vedno misli, da je tovarišica zaveznikov in ki jim je izkazala toliko uslug, da bi jo pravzaprav morali smatrati za svojo odrešenico. Kljub vsemu umetničenju v časnikarskem "zgodovinpisju" in v raznih vladnih izjavah ostane namreč neutajiva resnica, da je bil položaj zaveznikov skrajno kritičen, preden je Amerika vstopila v vojno in da jim je bila iz te dežele ne le asistenca človeškega materiala, ampak tudi pomoč za oboroževanje svojih armad, za prehrano svojih vojsk in svojega prebivalstva in še marsikaj drugega krvavo potrebno in da ne bi bili nikdar vojne tako končali, kakor so jo, če ne bi bilo te podpore in če ne bi bila prišla o pravem času.

Zdi se, da je vse to danes precej pozabljeno, kakaj drugače bi bile tako brezobzirne besede, kakršnih se je poslužil Lloyd George, težko razumljive. Toda čuditi se ni treba. Veliko razočaranje prinašajo taki nastopi pač idealistom, ki mislijo, da so tudi za druge odločilni v prvi vrsti idealistični momenti. Kdor se je pa poučil, da so interesi najmočnejša gonilna sila v zgodovini, je že davno lahko razumel, da se morajo po vojni baš med takima deželama, ka-

kršni sta Anglija in Amerika, pokazati nasprotni interesi in da jih je le nekaj časa mogoče za silo prikrivati. Velika Britanija je industrijalna in veletrgovska dežela. Taka je tudi Amerika. Svet je velik, toda za želje kapitalizma postaja polagoma premajhen. Prezident Wilson je pač v nekem govoru, kratko preden je Amerika vstopila v vojno, govoril o mirnem tekmovanju, kjer je prostora za vse dovolj, toda taki lepi nauki ne dosežejo velikih konkurentov, ki se ne morejo zadovoljiti z malim, ampak iztegajo roke po vsem in morajo postopati tako, če nočejo, da store drugi njim, kar bi oni mogli storiti drugim. Kapitalizem ne more biti rahločuten, konkurenca ne more biti prizanesljiva in obzirna. Preden vzameš ti, moram vzeti jaz — to je krut, ali v kapitalističnem svetu neizogiben zakon.

Anglija je ljubosumna na Ameriko. Med vojno je morala na polju kupčije marsikaj zanemariti in zatisniti oči pred dejstvom, da se je ameriška trgovina razširjala po krajih, kjer ne bi bila sicer trpejala nobenega tekmeča. Potrebovala je Ameriko, krvavo jo je potrebovala, pa je morala biti prijazna. Vrh tega sama ni mogla trgovati, ker deloma ni dosegla krajev, deloma je morala vsa sredstva, ki bi bila drugače služila trgovini, porabiti za vojskovanje. Anglija je bila bogata, a med vojno je morala gledati, kako bogati Amerika in jo bolj in bolj prekaša.

Anglija je ljubosumna na Ameriko. Kjer je materialna ljubosumnost, ne more biti hvaležnosti. Kdor je računal s takimi čustvi, je delal račun brez krčmarja. Ko je Anglija potrebovala Ameriko, je bila prijazna. Ko vidi v njej tekmovalko, mora miniti prijaznost. In pravzaprav je dobro, da kaže Lloyd George pravo barvo in ne dovoljuje, da bi iluzije šle preveč v klasje. Seveda je treba pri tem vpoštevati, da tudi Lloyd George še ni zadnja beseda v Angliji.

Tajnik dela Wilson je izdal svoje letno poročilo, v katerem podaja pregled vsega sedanjega nemirnega položaja v industriji. Tajnik povdarja, da so se našla sredstva za reguliranje vseh drugih medsebojnih odnošajev med ljudmi in da bi ljudska inteligenca lahko našla tudi metodo, ki bi uredila razmerje med delavcem in delodajalcem tako, da bi bilo pravično za oba. Wilson priporoča kolektivne pogodbe in pripisuje odgovornost za razširjajoče se radikalno gibanje med delavci podjetnikom, ki nasprotuje delavski organizaciji. Z ozirom na vprašanje draginje pravi, da ga ne morejo rešiti visoke plače, ampak da je treba pomnožiti produkcijo in znižati podjetniški dobiček.

Človeška inteligentnost bi lahko našla metodo za uravnanje razmerja med delavcem in delodajalcem, da bi bilo pravično za oba — pravi tajnik dela Wilson. O tem, da bi se lahko našla taka metoda, ni dvoma. Teoretično je taka metoda že podana, le da je sedanji podjetniki ne marajo. Podaja jo socializem, ki pa kapitalistom ni všeč. Ne vemo, koliko je tajniku dela teorija socializma znana — namreč resnična teorija socializma, ne pa to, kar pro-

dajajo različni falsifikatorji kot socializem. Če bi jo preučil brez predsodkov, bi se morda prepričal, da je po kapitalističnem sistemu taka ureditev, kakršno želi, nemogoča. Tudi če predpostavimo, da bi se z zakoni za enkrat mogle določiti take plače na eni in taki dobički na drugi strani, da bi bila oba dela zadovoljna in če bi se na enak način mogla odpraviti brezposelnost in še nekatere druge industrijalne hibe, ni mogoče preprečiti izpreminjanja razmer, ob katerem izgubi tudi najboljša ureditev svojo vrednost.

Dokler imajo kapitalisti zakonodajstvo v svojih rokah, je popolnoma izključeno, da bi zadostno varovali delavske interese, ker se ne more pričakovati od kapitalistov, da bi zanemarili svoje lastne interese, in ker so ti v nasprotju z delavskimi, morajo trpeti zadnji. Ni torej druge, kakor da se delavci emancipirajo od kapitalističnih strank in volijo svoje lastne zastopnike. Dokler se delavci toliko ne zdramijo, je vsa jeza zaman.

Chicaški mesarji morajo znanprej omejiti svoje kupčije po sklepu vlade na meso in mesne produkte. V dveh letih se morajo prodati vsi njih drugi interesi. . . . V dveh letih bomo zopet govorili o tem.

Kako naj izgine nasprotje med delavci in delodajalci, oziroma nasprotje med njih interesi? Če postanejo vsi državljani delavci in delodajalci obenem, je pač precej jasno, da se morajo interesi enih in drugih vjemati. To je, kar hoče socializem.

Gospodična F. A. W. Lawrence v New Yorku, ki ima le 10.000 dolarjev dohodkov na leto, je pri sirotinskem sodišču vložila prošnjo, da se ji dovoli iz nekega fonda, ki ga je bil ustanovil njen ded, še 10.000 dolarjev na leto. Samo na sebi ne bi bilo to nič nenavadnega. Take prošnje so pri sodiščih na dnevnem redu. Zanimiva je v tem slučaju le utemeljitev. Gospodična se misli poročiti s knezom Andrejem Poniatovskim iz stare poljske plemiške familije, ki služi sedaj v francoski armadi in bo prihodnje leto odpuščen. Knezov letni dohodek znaša le 20.000 frankov na leto, kar je v normalnih časih 4.000, sedaj pa komaj 2.000 dolarjev. S tem se seveda ne more kneževsko živeti, da bi gospod knez kaj delal in zaslužil, se pa tudi ne more zahtevati. Taka pravila veljajo za druge ljudi, ne pa za visoke aristokrate. Torej mora žena prinesiti toliko, da bosta oba lahko lenobo pasla, pa vendar gosposko živela. Seveda ni dvoma, da je to poroka iz same čiste ljubezni . . . Gospodična je preračunala vse, česar bo treba v gospodinstvu. Stanovanje bo 6.000 dolarjev, služabništvo 1.500, hrana 8.400, zdravnik in zobozdravnik 600, obleka 5.720 (pri čemer je celo davek na luksuz že všteti), avtomobil in šofer 2.000, skupaj torej — ne računaje posebne izdatke — 32.000 dolarjev. Če ne dobi gospodična, kar zahteva, se ne more omožiti, pravi v svoji prošnji. Vsekakor se vidi, da ni cenena šala vzdržavati soproga z mōdro krvjo.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, E. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, E. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 6325 Station St., E. E. Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 606 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenzura društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljaajo: Blas Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SPREMENBE PRI DRUŠTVIH S. D. P. Z. V MESECU NOVEMBRU, 1919.

Štev. 1. Zopet sprejeti: Blaž Kovačič, 21; Dragotin Mrčič, 5183. Suspendirani: Tomaž Bažuna, 5718; Jožef Fink, 10; Martin Černetič, 5641; Peter Pečar, 5191; Jožef Vičič, 5886. Umrli: Peter Zihlerle, 5987.

Štev. 2. Zopet sprejeti: Jožef Gričar, 15. Suspendirani: Matija Turk, 1780; Alojzija Turk, 3853; Vid Hodij, 8555. Albin Gačnik, 51; Jožef Tomazin, 3955; Jožef Miklavčič, Terezija Miklavčič, 8555. Črtan, glede stavkokastva: Anton Putiorek, 5405.

Štev. 3. Suspendiran: Andrew Puntar, 8504. Prestopili: Andrej Milavec, 376; Uršula Milavec, 3465; Ferdinand Ojsteršek, 159; k šte. 11.

Štev. 4. Suspendiran: Frank Kavšek, 158.

Štev. 5. Zopet sprejeti: Frank Dobida, 5454; Jožef Škore, 4062. Suspendirani: Filip Urošević, 4984. Črtani: Anton Kozale, 3750; Peter Vidak, 11475. Prestopili: Frank Zakšek, 3325; Frank Kitak, 8450.

Štev. 7. Črtani: Jožef Jaklič, 186.

Štev. 9. Zopet sprejeti: Milan Popovič, 4569. Izobčeni: glede stavkokastva: Ignac Smir, 4372; Anton Grabrišnik, 4021; Pavel Harish, 9258; Stefan Markulinčič, 5666; Jeronim Balog, 5939.

Štev. 10. Suspendiran: Jožef Klememnič, 5236.

Štev. 13. Zopet sprejeti: Frank Jankovič, 4103; Frank Tratar, 4890. Črtani: Karol Salnič, 4741.

Štev. 14. Zopet sprejeti: Mihael Digulas, 1451; Frank Mavretič, 1960; Ivan Ferlan, 2156; Anton Verban, 4184.

Štev. 15. Zopet sprejeti: Jožef Zado, 5668; Marija Zado, 1164. Črtani: Frank Rezny, 11293; Rzandskopy J., 3175. Umrli: Frank Stopar, 6210.

Štev. 18. Črtani glede stavkokastva: Tomaž Sako, 10590; Karol Snelar, 10593; Frank Tonny, 10553.

Štev. 20. Suspendirani: Frančiška Petrič, 2885.

Štev. 21. Zopet sprejeti: Ivan Stopar, 1071; Alojzij Kozlevčar, 9879; Marija Marolt, 9862. Črtani: Lovrene Male, 9888.

Štev. 22. Sprejeta: Angela Crtalič, Zopet sprejeti: Franc Komotar, 9150.

Štev. 24. Sprejeti: Ivan Turk, 637; Stefan Crnko, 1018; Anzelno Wogrik, 9670.

Štev. 25. Prestopil: Jurij Mavec, 10335. Suspendiran: Ivan Mohorič, 3229.

Štev. 30. Suspendiran: Mihael Fele, 1113. Umrli: Marija Arh, 10545. Prestopil: Franc Vehove, 10521.

Štev. 36. Sprejet: Andrej Severinac. Suspendiran: Jurij Bukovič, 6122.

Štev. 37. Suspendirani: Jurij Klančar, 4957; Anton Srebotnjak, 4352.

Štev. 38. Sprejeta: Frančiška Breclj. Suspendirani: Alojzij Lesjak, 3272; Marija Orehovski, 5170; Jožef Pasanada, 5761; Elizabeta Lavička, 6188.

Štev. 39. Suspendiran: Matija Africh, 5823.

Štev. 41. Zopet sprejeti: Ivan Legan, 4486; Viljem Sitter, 303; Ivan Menčin, 1754; Fr. Glivar, 9080. Suspendirani: Alojzij Zore, 9070; Ivan Konestale, 11780; Fr. Mesoje-dee, 11169; Andrej Žagar, 3122; Jožef Blatnik, 4818; Mirko Serožin, 6551; Ivan Žitko, 3690; August Strajnar, 3039; Ivan Prangus, 2844; Ignac Pevanja, 2838; Krist Mestnik, 4014; Ivan Kanta, 9084; Iv. Borovčan, 9121; Ant. Tomažin, 9122; Iv. Volonto, 3040; Mnhael Vorček, 1432; Alojzija Vorček 2080 Marija Rangus, 3496; Ana Smrekar, 3498; Amalija Koder, 3697; Terezija Zimšek, 3497; Antonija Legan, 4756. Črtan: Ivan Tauchar, 6229.

Štev. 42. Zopet sprejeti: Frank Bakovič, 774; Rozalija Bokovič, 2585. Suspendirani: Martin Hartelj, 9580; Marta Hartelj, 9584.

Štev. 43. Zopet sprejeti: Jožef Branisel, 4818. Suspendiran: Milliam Blatnik, 6362.

Štev. 44. Prestopi: Jurij Rihtarič, 9597; k dr. šte. 143.

Štev. 45. Prestopila iz mlad. oddelka: Marija Anzele, 11569. Zopet sprejeti: Tomaž Jurkovič, 1674; Marija Jurkovič, 2710; Anton Lamka, 9777; Marija Lamka, 9815. Suspendirani: Radovan Karan, 9761; Iv. Matečič, 9788; Andrew Bombač, 9812; Marija Strle, 3979.

Štev. 47. Suspendiran: Jožef Čehanoviš, 1855.

Štev. 50. Zopet sprejeti: Martin Krušič, 9224; Elizabeta Krušič, 9256; Karol Zafuta, 9298; Franc Pušak, 9336; Ana Pušak, 9353. Suspendirani: Alojz, Korošec, 6116; Franc Mauc, 9282.

Štev. 51. Novo pristopili: Ivan Trinko, 11566; Ant. Kromer, 11157; Zopet sprejeti: Frank Turk, 9000; Fr. Gabrenja, 10326; Fr. Suhadolnik, 10222. Suspendirani: Ant. Logar, 2144; Alojz Petrich. Ludvik Hofart, 9003; Iv. Rogel, 9005; Gregor Plesničar, 9668; Jožef Žitnik, 1797; Iv. Suhadolnik, 1196; Matilda Rogel, 9025; Ant. Krenc, 9042. Frank Celhar, 8972; Jerenj Želodec, 9012.

Štev. 58. Suspendirani: G. Dropaka, 5015.

Štev. 59. Zopet sprejeti: Iv. Stravš, 3300; Matija Topolko, 3023; Fabjan Reštak, 2732. Črtani: Jožef Tribec, 4215.

Štev. 60. Suspendiran: Fr. Lozar, 8801. Prestopili: Lov. Homove, 8670; Marija Homove, 8708; k štev. 44. Jakob Supan, 4896; k štev. 56.

Štev. 62. Zopet sprejeti: Marija Meznarič, Jožefa Hribar, 4423; Ida Kržič, 5409; Jožefa Turk, 2801; Ana Mišmaš, 6260; Frances Unetič, 4653; Antonija 5156; Marija Pika, 2806. Črtani: Ana Prmozar, 3967; Jožefa Jeglič, 11121; Marija Starc, 4816; Marija Bačnik, 3115; Jennie Travnikar, 4042; Neža Žagar, 3207.

Štev. 64. Zopet sprejeti: Frank Maroh, 3712.

Štev. 65. Suspendirani: Ivan Ostanek, 9619.

Štev. 66. Črtani: Jožef Čkl, 1012.

Štev. 77. Suspendiran, Martin Drgan, 4515.

Štev. 79. Zopet sprejeti: Ivan Božič, 93; Ivan Stripi, 5110; Ana Russ, 6037; Jurij Pescak, 5109. Suspendirani: Alojzij Jakobe, 4446; Ant. Jakobe, 5093; Marija Jakobe, 5410; Gregor Seftek, 633. Črtani: Ivan Draga, 5099; Fr. Blesava, 11143.

Štev. 80. Suspendirani: Jurij Kaminške, 5218.

Štev. 81. Zopet sprejeti: Antonija Kumer, 5511. Črtan: Anton Kumer, 5281. Prestopili: Iv. Zupec, 5286; k dr. štev. 34.

Štev. 82. Prestopili iz mlad. oddelka: Frank Poterpin, 11558.

Štev. 86. Zopet sprejeti: Frank Črne, 5943; Andrej Kravanja, 6270; Frank Pelko, 9549.

Štev. 88. Zopet sprejeti: Jožef Plahutnik, 5959.

Štev. 90. Novo pristopili: Jakob Galičič, 11555. Zopet sprejeti: Mihael Petričič, 10026; Stanja Petričič, 10012.

Štev. 91. Črtani: Frank Novak, 9379; Ivan Krofina, 7846; Ivan Sintič, 9392.

Štev. 95. Suspendirani: Fr. Zabukoviz, 6447; Tomaž Marznik, 10449.

Štev. 99. Novo pristopili: Frank Vozel, 11561; Ivan Vozel, 11562. Zopet sprejeti: Jožef Aubel, 9948.

Štev. 100. Prestopili iz mlad. oddelka: Jožef Suhadolnik, 11563. Zopet sprejeti: Anton Mlinar, 11250. Umrli Martin Oštir, 6548.

Štev. 102. Suspendiran: Frank Karne, 8878.

Štev. 103. Suspendirana: Marija Turšek, 9997.

Štev. 105. Suspendirana: Matija Poje, 10045; Jakob Podolenik, 3367.

Štev. 107. Zopet sprejeti: Ivan Kosič, 8389.

Štev. 108. Novo pristopili: Alojzij Prebil, 11528; 11528; Marija Letnar, 11529. Zopet sprejeti: Ivan Strle, 10106; Aloj. Vidmar, 10133.

Štev. 112. Zopet sprejeti: Ant. Tishler, 10213; Fr. Modic, 10205; Marija Tishler, 10218. Suspendirani: Jožef Bečaj, 10221.

Štev. 116. Suspendirani: Lov. Borsjani, 7577.

Štev. 117. Zopet sprejeti: Edvart Kešman, 7239; Mihael Zore, 7140; Basar Cehier, 7181; Fr. Bernik, 7213; Marija Rebernik, 7253; William Makovski, 7250; Getred Makovski 7167. Suspendirani: Tomaž Frank, 7211; Vincenc Belapivec, 7250; Ant. Homar, 7302.

Štev. 118. Novo pristopili: Ivan Bobnar, 11556. Suspendirani: Josie Belak, 10735.

Štev. 120. Suspendirani: Jakob Kern, 10162.

Štev. 121. Zopet sprejeti: Karol Maršek, 8908. Suspendirani: Lov. Slabe, 8949.

Štev. 122. Prestopili: Fr. Jerman, 5845; k dr. štev. 81.

Štev. 123. Novo pristopili: Frank Prezel, 11560; in mladinskega oddelka: Fr. Krhlikar, 11559.

Štev. 125. Črtani: Ivan Pevic, 8267.

Štev. 126. Zopet sprejeti: Jožef Burja, 6840; Jožef Stopar, 6800; Fr. Kozlevčar, 6802; Fr. Oven, 6804; Ivan Dolšak, 6833; Ivan Ižanc, 6942; Jernej Ižanc, 6842. Suspendirani: Jakob Logar, 6925; Anton Zakrajšek, 6920; Fr. Hajnij, 7991; Ivan Benčič, 6915. Črtani: Andrew Valenčič, 6893; Leo Gros, 6888.

Štev. 127. Zopet sprejeti: Matija Pernišek, 9466; Uršula Pernišek, 9465.

Štev. 131. Zopet sprejeti: Katarina Kostelic, 7860; Ivan Kostelec, 7865; Jakob Božičević, 7874. Suspendirani: Fr. Ravnik, 7850; Ant. Mesič, 7884; Mile Pavlak, 7919. Črtani: Jožef Smalčič, 7855; Tomaž Murat, 7880; Nikola Božičević, 7887.

Štev. 132. Suspendirani: Ivan Sterbal, 9478. Prestopili: Mihael Ojster, 9474; štev. 55.

Štev. 133. Novo pristopili: Ant. Rihtar, 11568.

Štev. 134. Zopet sprejeti: Andrej Zupan, 7932.

Štev. 136. Suspendirani: Ivan Rovšnar, 8027; Frank Ložekar, 8028.

Štev. 138. Črtani: Aloj. Maur, 10908; Frank Matek, 10907.

Štev. 139. Suspendirani: Mihael Evanškovec, 11264.

Štev. 140. Zopet sprejet: Ant. Volk, 7964.

Štev. 141. Suspendirani: Frank Vičič, 7417; Fr. Robnik, 7425.

Štev. 144. Zopet sprejeti: Štefan Červenec, 10158; Jožef Radolovič, 10312; Jožef Nenodovič, 10322; Andrej Sobolovič, 11190.

Štev. 145. Zopet sprejeti: Jožef Janežič, 7360; Ivana Janežič, 11193; Rudolf Moster, 7337; Alojzij Span, 7329; Frank Ferkul, 7333; Jožef Govednik, 7352; Frank Brezovar, 7358; Martin Musič, 7395. Suspendirani: Martin Škof, 11345; Marko Stratin, 7370; Anton Kovač, 7392. Črtan: Konestelo, 7369.

146. Zopet sprejeti: Ivan Luzar, 10933. Suspendirani August Brgine, 10926; Andrej Bergine, 10950.

Štev. 148. Prestopili: Frank Mramor, 2962; k dr. štev. 4.

Štev. 150. Zopet sprejeti: Jožef Ostanek, 7175; Jakob Miklavčič, 7102. Črtani: Amalija Sarvojski, 8234. Umrli: Frančiška Dvoršak, 8227.

Štev. 151. Črtan: Ant. Udovič, 7824.

Štev. 152. Zopet sprejeti: Blaž Vugonec, 5778. Suspendirani: Slava Radory, 11473; Mio Petak, 11082.

Štev. 154. Novo pristopili: Vaclav Redlich, 11545.

Štev. 155. Zopet sprejeti: Jurij Radosevič, 11516.

S sobratskim pozdravom

Blaž Novak, tajnik.

Senat je sklenil, da se vrnejo železnice privatnim lastnikom. Reči je na to le toliko, da se je senat iz vojne zelo malo naučil. Zato je izpustil priliko, ki se ne vrne tako izlepa. A naposled bo vendar treba storiti to, kar bi se bilo sedaj storilo z najmanjšimi težavami, zakaj železnice so prevažno prometno sredstvo in država jih preveč potrebuje, da bi mogla ostati na vse večne čase odvisna od dobre ali slabe volje privatnih koristolovcev.

Meadowlands, Pa. — Jugoslovanski socialistični klub št. 182 vabi vse člane na prihodnjo klubovo sejo, ki se vrši četrto nedeljo v decembru v dvorani S. J. D. Na dnevnem redu je več važnih zadev, katere je treba rešiti. Poleg tega bodo tudi volitve odborov za leto 1920. Če se člani ne udeležijo seje v zadostnem številu, to je, če jih pride premalo in ne bi bila seja sklepčna, tedaj bom primoran po pravilih poslati vse klubovo premoženje tajništvu J. S. Z. in klub proglasiti mrtvim.

Pričakuječ, da se člani gotovo udeležijo te važne seje v obilnem številu, pozdravljam vse člane, za socializem,
Jos. Hrvatina, tajnik.

LISTU V PODPORO.

Joseph Zorko, West Newton, Pa.	\$.50
Mike Keber, Chicago, Ill.	10.00
Math Petrovich, Collinwood, O.	1.00
Paul Žele, Collinwood, O.	.50
John Ivančič, Collinwood, O.	1.00
Blas Pavsek, Thomas, W. Va.	.35
Skupaj	13.35
Prejšnji izkaz	856.97
Skupaj	\$864.32

V angleškem parlamentu je dejal Lloyd George, da so zavezniki sklenili opustiti vsako nadaljnjo intervencijo v Rusiji. Povedal je to s kislim obrazom, toda dejal je, da se ne more storiti nič drugega. Če je ta sklep resničen, tedaj se mora reči, da niso zavezniki že davno storili nič tako pametnega, pa naj so to storili radi ali neradi. Iz nekaterih besed angleškega ministrskega predsednika bi se pa dalo sklepati, da imajo zavezniki še nekoliko več spozna-

nja, le da hočejo še varovati svoj ugled. Lloyd George je namreč tudi dejal, da ni mogoč mir z Rusijo, dokler traja tam civilna vojna in da bi morali boljševiki, če hočejo govoriti v imenu Rusije, sklicati narodno skupščino na podlagi široke volilne pravice. To je sicer slišati kakor zanikanje miru z boljševiki, a vendar zveni kakor preludij za tak mir, če se vzame v poštev, da so že boljševiki sami govorili o taki narodni skupščini in o koalicijski vladi. Kar se tiče civilne vojne v Rusiji, je bo najbrže kmalu konec, če store zavezniki res, kar pravi Lloyd George, da se namreč ne bodo več vmešavali v ruske zadeve. Kolčak, Denikin in vsa ta čedna družba se bo kmalu naveličala bojev, ki ne prinesejo nobenega dobička, in tedaj bo civilne vojne konec. Za boljševike pa tedaj ne bo nobenega pametnega razloga, da ne bi sklicali ustavodajne skupščine, ki ustanovi skoraj z garantirano gotovostjo tako vlado, s kakršno bodo tudi oni zadovoljni.

Kar je v Lloyd Georgevem govoru nekam sumljivo, je opazka o prodiranju boljševikov v Sibiriji. Baje se vodijo pogajanja med Ameriko in Japonsko, kaj da naj se stori, če bi boljševiki prodrli predaleč na vzhod. Ako bi bila res kakšna pogajanja v tem smislu, bi bilo to zanikanje prejšnje izjave, da se ne bodo zavezniki več vmešavali v notranje zadeve Rusije. Sibirija je namreč tudi še vedno del Rusije. Ali naj to pomeni, da imajo Japonci res kakšne obljube glede na aneksije v Sibiriji? Da bi Amerika sebi koristila, če bi na tak način pomagala povečati moč Japonske, je pač nad vse dvomljivo.

Irske tožbe se množe in za Anglijo se kuhajo zadrege, ki jih njena sedanja vlada menda sama ne zna prav oceniti. Irsko vprašanje ni danes več taka bagatela, kakor je bilo še pred vojno, in da ne razume Lloyd George tega, kaže, da se njegove duševne sile niso razvile z dogodki.

Ameriški družinski koledar za leto 1920

sedaj razpošiljamo. — Koledar je trdo vezan, obsega 196 strani in stane 65c. Klubom in društvom damo pri večjih naročilih znaten popust. Priporočamo, naj se rojaki po naselbinah med seboj dogovore in naroče po več koledarjev skupaj, da nam tako pomagajo znižati pošiljalne stroške; vezba, tisk in tiskarske potrebščine so letos mnogo dražje kot prejšnja leta, toda kljub temu smo določili koledarju najnižjo ceno, ki je v danih razmerah mogoča.

NIKJER ne dobite za tako majhen denar knjige s tako izbranim gradivom in ilustracijami ter trdo vezano, kakor je Ameriški družinski koledar.

SEDAJ, ko so tu dolgi zimski večeri in imate več časa za čitanje, vam priporočamo v naročitev tudi letošnji letnik Ameriškega družinskega koledarja (1919), katerega imamo še nekaj v zalogi. Stane 50c. **Naročila sprejema**

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Naročite si Vaš istisek Severova Almana-
haha za Slovence za 1920 od Vašega lekar-
narja ali pa naravnost od nas. Vsepopovod
zastonj.

Kašelj

je neprijetna prikazen in povzroča
mnogokrat mnogo bolečin, trpljenja
in skrbi. Nekaj tacega le, kar se
ne morete iznebiti tako hitro kakor
bi radi, razen ako storite to, kar je
storilo mnogo drugih: Vzemite

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balzam za pljuča) v zdra-
vljenju kašlja, prehlada, hripavosti,
v slučaju oteškočenega dihanja ran-
jenem vratu in enakomernem po-
kašljevanju. Poskusite steklenico
danes. Dobite ga v Vaši lekarni.
Dobro za otroke in odrasle. Cene
25c in 1c davka, ali 50c in 2c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgo-
vina. Velika
zaloga moš-
kih, ženskih
in otroških
oblek, izde-
lanih po
najmoder-
nejšem kro-
ju. Cene niz-
ke.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni
in ranoceelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — pla-
čati je le zdravila. 1924 Blue Island
Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 po-
pol; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga
ki-eči bolniki naj pišejo slovensko.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI POD- PORN JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00,
pol leta pa \$2.00.

Vstanavljajte nova društva. De-
set članov(ie) je treba za novo
društvo. Naslov za list in za taj-
ništvo je: 2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se
vrše vsak drugi in četrti petek v
mesecu v Ilirija dvorani", 310—
1st Ave. Ker so vedno važne stva-
ri na dnevnem redu, zato Vas ve-
že dolžnost, da pridete vsi na se-
jo. Pripeljite s sabo tovariše, ki
se zanimajo za razredni boj in še
niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v
stari kraj;

kadar želite poslati svojim sta-
rokrajskim sorodnikom, prijate-
ljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel
s starim krajem,

obrnite se na

Leo Zakrajšek-a

70-9th Ave.

NEW YORK, N. Y.

Povej tvojemu prijatelju, da je
v njegovo lastno korist, ako po-
stane čitatelj in naročnik Prole-
tarca.

Mi pošiljamo denar v vse kraje Slovenije,

Hrvatske, Srbije, Dalmacije,

in

druge dele Jugoslavije.

Vse denarne pošiljatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štepinca, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.